

Wegwijs in het wereldwijde dorp

Je bent tegenwoordig een uitzondering als je geen informatie van het internet haalt. Het 'web' lijkt een onuitputtelijke gegevensbron. Lang niet alle kennis die je er aantreft, is echter even betrouwbaar. Er circuleren veel berichten en beeldmateriaal op het wereldwijde web, die je flink op het verkeerde been kunnen zetten. Om dit te voorkomen is een gezonde dosis achterdocht geen overbodige luxe.

door: Gabor Mooij

Projectassistente Milan vond het een leuke klus. Haar projectleider vroeg haar informatie te verzamelen op het internet over de veranderende markt van elektronische beveiliging. Hij had de informatie nodig voor een presentatie over dit onderwerp voor het managementteam en enkele zakenrelaties.

Milan kwam snel aan informatie. Ze kwam via google op een homepage terecht met veel gegevens over elektronische beveiliging en bezocht de pagina's van de online encyclopedie Wikipedia over het onderwerp.

Tijdens de presentatie legde de projectleider uit wat een alarmtransmissie via IP (Internet Protocol) inhoudt. Dat deed hij op basis van de informatie die Milan op het internet vond. Een zakenrelatie stelde een kritische vraag en de gegevens bleken niet te kloppen, waardoor de projectleider even in zijn hemd stond. Na afloop sprak hij Milan hierover aan. Ze heeft niet gecontroleerd of de informatie over de alarmtransmissie die ze op de homepage heeft gevonden, juist is. Dit is een goede les voor haar. Ze beseft dat ze kritischer moet omgaan met informatie die ze van het Internet haalt. Maar vraagt ze zich af: hoe pak ik het een volgende keer aan?

Betrouwbaar

Een eerste antwoord op Milan's vraag is dat je met internet net zo omgaat als met andere informatiebronnen. Als je een krant leest zul je minder belang hechten aan de informatie in een ingezonden brief dan in een achtergrondartikel. Zo zal je ook kritischer moeten kijken naar technische informatie op een homepage van een enthousiaste hobbyist dan naar dat soort gegevens op de site van een gerenommeerd onderzoeksinstituut zoals TNO. "Internet is zo betrouwbaar als je het zelf maakt", zegt internetjournalist Herbert Blankesteyn. 'Je moet betrouwbare bronnen weten te vinden en je feiten checken.'

Milan is niet de enige die een uitglijder maakt door onjuiste informatie op het wereldwijde web. Volgens nieuwe mediadeskundige Mark Deuze zet het informatieaanbod op het internet mensen snel op het verkeerde been. "Mensen moeten nu zelf de informatie selecteren, terwijl vroeger de journalist dat voor ze deed. Het grootste deel van de berichten die bij redacties binnenkomen, verschijnt uiteindelijk niet in de krant, een tijdschrift of op tv. Internetgebruikers krijgen echter het volledige informatie-aanbod over zich heen. Ze beschikken vaak niet over het vermogen om goed te kunnen inschatten wat wel en niet betrouwbaar is. Daarom moeten ze leren dat onderscheid te maken."

Deuze is daarom voorstander van een vak 'omgaan met de media' op de middelbare school. Verder kan Milan bij haar volgende zoektocht op het internet beter gebruik maken van meerdere bronnen. Internetjournaliste Marie-José Klaver: "Voor mij als journalist is het belangrijk dat ik nooit op één bron af ga, maar het verhaal check bij verschillende bronnen." Die verschillende bronnen hoeven niet alleen op het internet te staan. "Dat kunnen naast het internet mensen zijn, maar ook boeken of overheidsdocumenten." Klaver benadrukt dat het belangrijk is dat je weet wie de eigenaar is van een website waar je informatie vanaf haalt. "Dat kun je achterhalen bij de verschillende organisaties voor domeinregistraties."

Bij het gebruik van bronnen moet je volgens Blankesteyn geen genoegen nemen met het eerste dat je vindt en doorzoeken tot je een onafhankelijke bevestiging hebt. "Aangezien er veel wordt overgeschreven en een schijnbaar onafhankelijke bron dat mogelijk toch niet is, moet je daarbij extra goed opletten", benadrukt hij.

Gezonde dosis achterdocht

Het internet is met zijn enorme en diverse informatie-aanbod een medium met vele valkuilen. Het is dan ook essentieel dat je nooit op één bron vertrouwt en altijd meerdere bronnen vergelijkt. Of je

daarvoor een soort journalist moet worden, is misschien wat overdreven. Ook journalisten maken fouten wat het interpreteren en overnemen van informatie betreft. Het is belangrijker dat je een gezonde dosis achterdocht hanteert en er nooit zomaar van uitgaat dat een internetbron klopt. En veel hoaxes zorgen zolang ze geen paniek zaaien ook voor het nodige vermaak. Wat dat betreft is het 'worldwide web' net een heel groot dorp.

Nepnieuws en andere verkeerde informatie

Een bekend verschijnsel op het wereldwijde web zijn de zogenaamde hoaxes. Een hoax is een Engelse woord dat zoiets betekent als nep of truc. Een opvallend voorbeeld van een hoax op het 'Nederlandse' web was het bericht 'Kind te koop via Marktplaats'. Dit nieuws kon je onder andere lezen op de sites van de Volkskrant, Webwereld en Planet. De bron ervan was een advertentie op Marktplaats.nl van iemand die beweerde een moeder te zijn van vier kinderen en die één kind gratis aanbood. 'Hij heeft geen ziektes, ik doe hem weg omdat ik meer dingen aan mijn hoofd heb en niet zo goed met kinderen om kan gaan'. Een dag na de ophef die dit nieuws veroorzaakte bleek het om een grap te gaan van een 15 jarige jongen die zich verveelde.

Het journalistieke selectieproces werkt dus ook niet altijd. Dit blijkt ook uit een voorbeeld dat Klaver noemt. "Een hoax waar veel journalisten intrapten, was de anti WK site www.wegmethetwk.nl. Het was zogenaamd 'een burgerinitiatief van Vrouwen voor een Voetbalvrij Nederland (VVN)'. Veel media namen het persbericht over deze site serieus en publiceerden erover, terwijl het om een pr-stunt ging. Als ze even bij de Stichting Internet Domeinregistratie Nederland (www.sidn.nl) gecontroleerd zou hebben wie de eigenaar van het domein van de site was, zouden ze gezien hebben dat het een hoax was." De site bleek het eigendom te zijn van Hosting Concepts, een webhosting bedrijf, dat op deze manier aandacht wilde trekken.

Naast 'nepnieuws' staat er ook gewoon veel verkeerde informatie op het internet. Een voorbeeld is medische informatie, die in ruime mate aanwezig is op het internet. Zo bieden websites met grote stelligheid alternatieve therapieën tegen kanker aan, terwijl iedere wetenschappelijke onderbouwing van die therapieën ontbreekt. Dit bleek uit een grootschalig onderzoek in 2005 naar websites met alternatieve behandelingswijzen voor kanker dat onder andere verscheen in het Nederlandse Tijdschrift voor de Geneeskunde. Een andere uitkomst van het onderzoek was dat maar liefst tien procent van die sites reguliere behandeling expliciet afraden. Een gevaarlijk advies als je hier als bezoeker op af zou gaan.

Wikipedia

Een belangrijke informatiebron op het internet is de online encyclopedie Wikipedia, die in enkele jaren tijd zeer populair is geworden. Iedereen kan er namelijk over onderwerpen schrijven of kan er bestaande onderwerpen bewerken. Hiervoor hoef je je niet te registreren, hoewel tegenwoordig wel je IP-adres wordt 'opgenomen' als je een anonieme bijdrage aan de encyclopedie verleent. De naam is gebaseerd op de zogeheten wiki. Een wiki is een verzameling gekoppelde webpagina's die bezoekers gemakkelijk kunnen bewerken met een internetbrowser. Wikipedia kent artikelen in vele talen. Op de Nederlandse afdeling zijn ruim 200.000 artikelen te vinden. De Engelstalige Wikipedia bestaat zelfs uit ruim 1,2 miljoen artikelen.

De internetencyclopedie oogst zowel bewondering als kritiek. Bewondering vanwege de openheid en de toegankelijkheid, waarbij iedereen ongeacht opleiding en herkomst zijn bijdrage kan leveren. Kritiek, omdat in een aantal gevallen duidelijk onjuiste informatie, ook over nog levende mensen, te lang op Wikipedia bleef staan. Zo was in 2005 vier maanden op Wikipedia te lezen dat John Seigenthaler, een voormalige journalist en assistent van Robert Kennedy, verdacht werd van de moord op zowel John F. als Robert Kennedy. Onjuiste informatie die veel opzien baarde en waarbij de 78-jarige uiteindelijk zelf de publiciteit zocht om het verhaal recht te zetten. Dit liet zien dat de stelling van Wikipedia oprichter Jimmy Wales niet altijd klopt dat bezoekers fouten in de kennisbank snel corrigeren. Vanwege teveel onjuiste informatie op de internetencyclopedie vroeg een businessredacteur van de New York Times zelfs aan zijn collega's om de informatie op Wikipedia niet meer te gebruiken voor hun artikelen.

Mark Deuze begint vaak bij Wikipedia als hij informatie op het net zoekt. “Niet als bron om naar te verwijzen, maar als uitvalsbasis. Het is met name een goede beginplek voor bredere thema’s. Aan de hand van de verwijzingen op Wikipedia ga ik dan verder op zoek naar bronnen.”

Burgerjournalistiek

De laatste jaren zijn de zogeheten weblogs als paddestoelen uit de grond geschoten. Een weblog is een openbaar dagboek, dat je op het internet zet. Weblogs kunnen inhoudelijk zeer de moeite waard zijn, maar ook vooral onzin en beledigingen bevatten of alleen voor bekenden van de schrijver interessante persoonlijke belevenissen. De kwaliteit van de informatie op weblogs is dus zeer wisselend. Interessant is in dit verband het fenomeen van de burgerjournalist. Mensen die nieuws uit hun directe omgeving op hun weblog zetten. Bij calamiteiten of opvallende belevenissen worden deze weblogs druk bezocht. Het is echter moeilijk te bepalen of de informatie van deze informanten wel klopt. “Individuele burgerjournalisten hoeven vanwege de vrijheid van meningsuiting niet de verantwoordelijkheid op zich te nemen voor de door hen verspreide informatie. Een professionele krantenredactie moet zich wel houden aan deze verantwoordelijkheid omdat de samenleving die van haar verwacht”, aldus Deuze.

Tips

- kijk naar de kwaliteit van de bron en de website die je gebruikt; je kunt daarbij onder andere nagaan wie de eigenaar van de website is
- ga nooit uit van één bron, maar leg minstens drie bronnen naast elkaar; als je het dan nog niet vertrouwt, kan je altijd een organisatie of deskundige bellen om de feiten nogmaals te checken
- let op dat je geen bronnen gebruikt die elkaar napraten, zoek dan ook informatie uit een onafhankelijke hoek
- is de inhoud van een bericht wel erg spectaculair, terwijl je er op tv of in de krant niets over gezien of gelezen hebt dan is de kans op een nepbericht groot
- behandel Wikipedia niet als een encyclopedie, maar alleen als beginpunt om aan informatie te komen
- gebruik een weblog of forum nooit als enige of belangrijkste informatiebron.